

**Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка**

ISSN 2311-262X

**КРЕМЕНЕЦЬКІ
КОМПАРАТИВНІ
СТУДІЇ**

ВИПУСК ІХ

2019

Кременецькі компаративні студії: [науковий часопис / ред.: Д. Чик, О. Пасічник]. 2019. Вип. IX. 386 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Денис Чик, д. філол. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (головний редактор, науковий редактор);

Олена Пасічник, к. філол. н., доцент, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (заступник головного редактора, відповідальний редактор);

Наталія Воронцова, к. філол. н., доцент, завідувач кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Тетяна Семегин, к. філол. н., доцент кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Ольга Чик, к. філол. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Анатолій Янков, к. філол. н., доцент, доцент кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Наталія Янусь, к. філол. н., доцент кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Надія Даник, асистент кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Марія Грохольська, лаборант кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (технічний редактор);

Наталія Колодійчук, секретар кафедри іноземних мов та методики їх викладання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (відповідальний секретар).

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Кшиштоф Вечорек, д. філософ. н., професор, завідувач кафедри логіки і методології мови (Сілезький університет в Катовіцах, Республіка Польща);

Анатолій Волков, д. філол. н., професор, почесний професор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, Україна);

Сільвестрас Гайжюнас, д. гуманітарних н., доцент (Балтоскандинавська академія, м. Паневежіс, Литовська республіка);

Вікторія Зарва, д. філол. н., професор, професор кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури (Бердянський державний педагогічний університет, Україна);

Іван Зимомря, д. філол. н., професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу (Ужгородський національний університет, Україна);

Ольга Куца, д. філол. н., професор, професор кафедри теорії і методики української та світової літератури (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, Україна);

Ігор Лімборський, д. філол. н., професор (Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка, Національна академія наук України, м. Київ, Україна);

Валентина Нарієвська, д. філол. н., професор, професор кафедри зарубіжної літератури (Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара, Україна);

Наталія Пахсарьян, д. філол. н., професор, професор кафедри історії зарубіжної літератури (Московський державний університет ім. М.В. Ломоносова, Російська Федерація);

Борис Шалагінов, д. філол. н., професор, професор кафедри літературознавства (Національний університет «Києво-Могилянська академія», Україна).

Часопис індексується у міжнародній наукометричній базі **Index Copernicus International**.

Адреса редакцій: вул. Ліцейна, 1, каб. 55, Кременець, Тернопільська область, Україна, 47003.

Сайт часопису: www.kremenets-comparative-studies.webnode.com.ua

E-mail: comparative_studies@ukr.net

Л.В. Пісун

**ДЗЕРКАЛЬНА ГРА ОБРАЗАМИ Й ІДЕЯМИ РОМАНУ
«ФРАНКЕНШТЕЙН, АБО СУЧАСНИЙ ПРОМЕТЕЙ» М. ШЕЛЛІ В
РОМАНІ Д. КІЗА «КВІТИ ДЛЯ ЕЛДЖЕРНОНА»**

Стаття «Дзеркальна гра образами й ідеями роману «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» М. Шеллі (1818 р.) в романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона» (1966 р.) досліджує особливості перегуку та трансформації ідеї й образів, які набули висвітлення в вище згаданих творах. Мета дослідження полягає у глибокому вивченні спільних і самобутніх рис зазначених вище романів задля виявлення закономірності літературних, ідейних та етнічних засад минувшини і сучасності в контексті дзеркальної гри культурними набутками двох епох: романтизму і постмодернізму. У поданому дослідженні поняття дзеркальної гри культурними набутками використовується як дослідницький інструментарій, який набув всебічного вивчення й апробації в дисертаційній роботі «Дзеркальна гра набутками культури: романтична та постмодерністська модель (на матеріалі романів М. Шеллі Франкенштейн, або Сучасний Прометей і П. Зюскінда “Парфуми. Історія одного вбивці”))» [2] і довів свою продуктивність у компаративних наукових розвідках.

Концептуальна ідентифікація феномену дзеркальної гри культурними набутками ґрунтується на комплексі структуралістських, герменевтичних, рецептивних і постструктуралістських методів. У своєму розумінні проблеми дзеркальної гри в літературному творі використовувалися положення загальних ігрових досліджень в історико-філософському генезисі (від концепції Аристотеля до постмодерністських теорій Ж. Дерріди, Ж.-Ф. Люгара, М. Фуко, І. Хассана тощо).

У дзеркальній грі культурними набутками за основу береться константа риса якогось вихідного матеріалу, що має асоціативно-символічний образ у читацькій свідомості, та запускаються процеси кодування та розкодування духовно-ідеологічних детермінант, філософсько-естетичних доктрин культурно-історичної певної епохи.

У роботі за допомогою інструментарію дзеркальної гри культурним спадком вперше здійснюється компаративний аналіз романів М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» і Д. Кіза «Квіти для

Елджернона». Адже роман Д. Кіза «Квіти для Елджернона» не набув детального вивчення у літературознавців, у той час коли в лінгвістичних розвідках він зазнав детального аналізу. Результати статті можуть використовуватись у загальних і спеціальних навчальних курсах з історії світової літератури (література романтизму та постмодернізму), актуальні проблеми літературознавства, аналіз літературного твору, а також у наукових дослідженнях із проблематики романтизму і постмодернізму.

Роман відомої англійської письменниці М. Шеллі та її роман «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» попри свій поважний вік 200 років має досить сучасне звучання. Роман «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» став об'єктом чисельних наслідувань і дзеркально-ігрових модифікацій. Наведемо як приклад деякі твори лише початку XXI століття: 2003 рік – «Френні К. Штейн» Дж. Бентона, 2005 рік – «Воскреслий Франкенштейн» Дж. Ковіно, 2008 рік – «Журнал Віктора Франкенштейна» П. Акройда, 2009 рік – «Теща Франкенштейна» Н.Александрової, 2005 рік – «Франкенштейн. Блудний син», 2005 рік – «Франкенштейн. Місто ночі», 2009 рік – «Мертвий і живий», 2011 рік – «Франкенштейн: Мертве місто» серія романів Д. Кунца, 2017 рік – «Син жаху. Продовження Франкенштейна» В.А. Ченлера. Це свідчить про те, що роман М. Шеллі є плідним ґрунтом для міжкультурного спілкування. Механізмом такої комунікації постає дзеркальна гра як спосіб логічної трансформації, комбінаторності, аплікації культурного спадку на сегментному рівні. Відтак слушно виявляється думка Ж.-Л. Нансі, що відбувається ситуація, коли знову і знову «розігрується вся міць міфу за межами згаслих міфологій, аби підхопити її в правилах іншої гри» [1].

Історія написання твору «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» свідчить про те, що роман з'явився в результаті гри-змагання. Атмосфера постійного інтелектуального пошуку, яка створювалася П. Б. Шеллі та Дж. Г. Байроном під час влаштованого ними конкурсу на написання найстрашнішої історії, спонукала до імпровізації, а цікаві дискусії з поетами допомогли здійснити задум М. Шеллі – написати «a story to rival those which had excited us to this task. One which would speak to the mysterious fears of our nature, and awaken thrilling horror – one to make the reader dread to look round, to curdle the blood, and quicken the beatings of the heart» («твір, який, звертаючись до наших потаємних жахів, породив нервові тремтіння; такий, аби читач боявся озирнутися назад; щоб у нього захолюнула кров у жилах і гучно калатало серце» (переклад наш. – Л.П.)) [7, р. 7-8]. Тож роман «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» актуалізує дзеркально-ігрову трансформацію того культурного досвіду, який мала вісімнадцятирічна письменниця-початківець. Це стає очевидним із роздумів літераторки щодо початку написання та змісту твору. Збереглися її спогади: «Invention, it must be humbly admitted, does not consist in creating

out of void, but out of chaos; the materials must, in the first place, be afforded: it can give form to dark, shapeless substances, but cannot bring into being the substance itself. In all matters of discovery and invention, even of those that appertain to the imagination, we are continually reminded of the story of Columbus and his egg. Invention consists in the capacity of seizing on the capabilities of a subject, and in the power of moulding and fashioning ideas suggested to it» («Творці, і це доцільно відзначити, не створюють свої твори з нічого, а всього лише з хаосу; насамперед їм потрібен матеріал; вони можуть надати форму тому, де вона відсутня, але не можуть народжувати саму сутність. Усі винаходи й відкриття, не виключаючи винаходів у царині поезії, постійно нагадують нам про Колумба та його яйце» (переклад наш. – Л.П.)) [7, р. 8].

Дослідники виділяють різні наукові та літературні джерела, що лягли в основу роману «Франкенштейн, або Сучасний Прометей»: дослідження Дарвіна, розробки в галузі штучного відтворення травлення їжі тваринами та процесу кровообігу людини, погляди Годвіна, Локка, Руссо [2, с. 101]; філософські ідеї «Втраченого Раю» Мільтона [3, с. 213-224]. Підзаголовок твору «сучасний Прометей» маркує спробу письменниці розкрити низку загальнолюдських проблем крізь призму власного тлумачення стародавнього міфу. На такій основі М. Шеллі сформувала свою культурологічну міфологему, яка, висвітлюючи такі питання людського буття, як можливість людини втручатись у закони природи та відповідальність науковця за своє відкриття, набула різних конфігурацій. Роман М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» заклав основу для сучасної міфотворчості, яка зберігається в романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона».

У центрі досліджуваних романів – герої, котрі беруть участь у дослідженні, спрямованому на створення нової, надзвичайної людської особистості. Проілюструємо це цитатою з роману Д. Кіза «We have taken one of nature's mistakes and by our new techniques created a superior human being» («Ми взяли одну з помилок природи та за допомогою новітньої технології створили виняткову особистість» (переклад наш. – Л.П.)) [6]. У романі М. Шеллі Віктор Франкенштейн говорить про його прагнення «banish disease from the human frame and render man invulnerable to any but a violent death» («позбавити людину від її обмеженості та вразливості до будь-якої окрім насильницької смерті» (переклад наш. – Л.П.)) [7, р. 39].

Основний конфлікт обох творів будується на взаємовідносинах між дослідниками-науковцями та їхніми піддослідними (Віктором Франкенштейном і його істотою у романі М. Шеллі; доктором Штраусом і професором Немуром та Чарлі Гордон у романі Д. Кіза. Головний мотив, який керує вчинками науковців Д. Кіза, такий самий, як і в героїв-дослідників М. Шеллі Роберта Волтона та Віктора Франкенштейна – зро-

бити неоціненну послугу людству («the inestimable benefit which I shall confer on all mankind» [7, с. 30]), відкрити непізнавані сили та залучити людство до глибоких таїн природи («pioneer a new way, explore unknown powers, and unfold to the world the deepest mysteries of creation» [7, с. 47]). Науковці доктор Штраус і професор Немур вважали, що перебуваючи на маргінесі суспільства, самотній у величезному місті, без родичів і друзів, без потрібного для нормального життя розумового апарату, Чарлі Гордон позбавлений минулого, усвідомлення теперішнього та надій на майбутнє. Це значить, що він насправді не існував до того експерименту («When Charlie came to us he was outside of society, alone in a great city without friends or relatives to care about him, without the mental equipment to live a normal life. No past, no contact with the present, no hope for the future. It might be said that Charlie Gordon did not really exist before this experiment» [5]).

Проте успішно проведений експеримент виявився неточним, адже науковці не передбачили головного – можливі негативні наслідки. Тож, як і в романі про Франкенштейна у творі Д. Кіза починає діяти притаманний романтизму іронічний дзеркально-ігровий ефект енантіоморфізму. Письменниця доби романтизму осмислила його крізь призму міфологічного образу Прометейя, тобто «того, хто провіщає» або «мислить заздалегідь» та його перетворення на Епіметейя, того, хто «мислить після». Авторка роману «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» змалювала цілу низку проблем, які виникли завдяки цьому. Бінарний образ Прометейя втілюється в образі науковця Віктора Франкенштейна М. Шеллі, професора Немура і доктора Штрауса Д. Кіза. Науковці прагнули будь-що втілити свій експеримент у життя, але їхні добрі наміри у фатальний спосіб спрямовуються проти них, а науковий подвиг залишається неоціненим і непотрібним. Д. Кіз приходить до такого висновку, що чистий розум сам по собі нічого не вартий, гріш ціна знанням, позбавленим людських почуттів («...intelligence alone doesn't mean a damned thing...intelligence and education that hasn't been tempered by human affection isn't worth a damn» [5]).

До того ж науковці обох романів мислять себе творцями людей, адже істота Франкенштейна і Чарлі Гордон сприймаються як оболонки, в які вдихнули нове життя. Це римський варіант трактування образу Прометейя. Прометей, у сприйнятті Овідія, – творець людини, а не тільки її рятівник. В обох романах науковці як творці людини, наділеної інтелектом та усвідомленням своїх знань і вмінь, залишають своє творіння сам на сам із собою. В обох романах відбувається дзеркальне перегравання біблійною історією про Бога, творця людського роду, і яблуко пізнання. («I never before heard anyone say that there might not be a God. That frightened me, because for the first time I began to think about what God means»

[5]).

Наративна структура роману Д. Кіза нагадує оповідну стратегію роману М. Шеллі і складається з докладного та відвертого викладу подій та їх осмислення у формі щоденника, який ведуть Роберт Волтон (роман «Франкенштейн, або Сучасний Прометей») і Чарлі Гордон (роман «Квіти для Елджернона»). Чарлі Гордон – слабоумний чоловік тридцяти двох років здається зовсім не схожим на Роберта Волтона – молодого амбітного науковця-мандрівника. Однак обидва персонажі виконують роль першопрохідців. Волтон намагається пройти шляхами, де не ступала нога людини на північному полюсі. Чарлі Гордон – людина, яка наважується пройти експеримент по зміні розумових здібностей. Обидва ці герої тягнулися до знання, багато читали та займалися самоосвітою. Роберт Волтон зізнається, що хоча йому вже 27 років, але він менш освічений, ніж п'ятнадцятирічні школярі («Now I am twenty-eight and am in reality more illiterate than many schoolboys of fifteen» [7, p. 17]). Віктор Франкенштейн також зізнається, що «It may appear strange that such should arise in the eighteenth century; but while I followed the routine of education in the schools of Geneva, I was, to a great degree, self-taught with regard to my favourite studies» («Це може видаватися дивним, як так могло статися у вісімнадцятому столітті, але справа в тім, що, навчаючись у женевській школі, я у вивченні своїх найулюбленіших предметів був великою мірою майже самоуком» (переклад наш. – Л.П.) [7, p. 38]. Чарлі Гордон значно відстає від своїх однолітків за рівнем освіти. Він намагається бути схожим на студентів коледжу, хоча він значно старший за них («I (...) pretend I'm a college student, even though I'm a lot older than they are» [5]). Також на початку обох романів герої перебувають у схожому психологічному стані. Вони зображуються в бентежному передчутті нового життя, але хвилюються через свою інтелектуальну обмеженість.

Проте подальший розвиток головного героя роману «Квіти для Елджернона» відбувається вже за іншою схемою, ніж Роберт Волтон у романі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей». Після операції Чарлі важко зрозуміти, чи відбуваються з ним якісь зміни, але читачу стає очевидно, що Чарлі щоразу точніше та повніше починає висловлювати свої думки в щоденнику, його словниковий запас збільшується, а грамотність покращується. Особистісний розвиток головного героя відбувається в декількох напрямках: студіювання наук, пізнання себе та вивчення інших людей. Засвоївши базовий загальноосвітній рівень, Чарлі відчуває потребу в поглибленому вивченні наук («This was what I wanted to do – go to college and hear people talk about important things. I spend most of my free time at the library now, reading and soaking up what I can from books. I'm not concentrating on anything in particular, just reading a lot of fiction now – Dostoevski, Flaubert, Dickens, Hemingway, Faulkner – everything I can get

my hands on – feeding a hunger that can't be satisfied» [5]). Тож своїм нестерпним бажанням Чарлі Гордон починає нагадувати іншого персонажа М. Шеллі – Віктора Франкенштейна, адже він прагнув пізнати секрети зовнішньої оболонки речей, внутрішню сутність природи та таємниці людської душі («The world was to me a secret which I desired to divine. Curiosity, earnest research to learn the hidden laws of nature, gladness akin to rapture, as they were unfolded to me, are among the earliest sensations I can remember» [7, p. 35]).

Віктора Франкенштейна та Чарлі Гордона зближує подібне критичне ставлення до інших науковців, через обмеженість їхньої компетенції. Віктор Франкенштейн перевершив своїх учителів, бажаючи пройти второваною стежкою та вийти на новий шлях, аби відкрити незвідані сили та залучити людство до таємниць природи («So much has been done, exclaimed the soul of Frankenstein – more, far more, will I achieve; treading in the steps already marked, I will pioneer a new way, explore unknown powers, and unfold to the world the deepest mysteries of creation» [7, p. 46]). У решті решт Чарлі Гордон чинить так само. Він у своїх наукових дослідках перевершує своїх попередників доктора Штрауса і професора Немура та знаходить помилку в їхніх дослідженнях. Віктор Франкенштейн і Чарлі Гордон – це герої, які еволюціонують від ствердження пріоритету розуму до відмови від його абсолютизації.

На шляху самопізнання та вивчення навколишнього середовища Чарлі Гордона подібний до образу істоти з роману «Франкенштейн, або Сучасний Прометей». Обидва герої відчують себе загубленими душами, які шукають притулок, і тих, кому вони зобов'язані своїм життям: істота – свого творця, а Чарлі – батьків. Автори змальовують своїх персонажів самотніми на життєвому шляху. Істота М. Шеллі та Чарлі Гордон Д. Кіза самотужки вивчають себе та навколишній світ. Навіть книжка, яка справила на героїв особливе значення, виявляється однією й тією ж – «Втрачений рай» Дж. Мільтона. Обидва герої приходять у цей світ, аби творити добро, але опинилися в людському суспільстві з його жорстокістю та забобонами, і це породжує лють і агресію.

Наведений аналіз романів М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» і Д. Кіза «Квіти для Елджернона» унаочнюють варіант міжкультурного спілкування художніх творів різних епох, коли один твір віддзеркалюється в іншому в ідейній основі, сюжетних ходах, системі персонажів і нарівній стратегії. Роман М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» – продукт романтичного переосмислення античного міфу про Прометея в його грецькому та римському потрактуванні. Роман про Франкенштейна сформував свою оригінальну міфологему, а саме: базовий конкретно-образний, символічний спосіб осмислення безмежних можливостей людини, її шалене прагнення втілити свої зухвалі плани у

штучному вдосконаленні людських можливостей, а потім розгубленості та пригніченості при зустрічі зі своїм власним творінням.

Міфологема Франкенштейна стала основою для постмодерністської міфотворчості. Попри варіативність сюжету, складу персонажів, хронологію та географію художньої дійсності та стилістику твору, базова основа виявляється не змінною. Образ науковця Віктора Франкенштейна з його амбітними планами підкорити закони природи та створити з мертвої матерії живу розумну істоту тотожній образам професора Неша та доктора Штрауса, які надали розум слабоумній людині – Чарлі Гордону. Чарлі Гордон виявляється тотожним трьом персонажам із роману М. Шеллі – Роберту Волтону, Віктору Франкенштейну й істоті Франкенштейна. Спільною для обох творів є втеча піддослідного від своїх творців і бажання перевершити й узяти реванш над ними. В обох романах є спільна оповідна стратегія – інтимна сповідь, викладена в щоденнику. Втім, у романах помітна суттєва відмінність у потрактуванні міфологеми Франкенштейна. У романтичного героя М. Шеллі – науковця – та створеної ним істоти не існує меж в інтелектуальному розвитку, а у постмодерному романі Д. Кіза інтелектуальний розвиток виявляється обмеженим, а потім відбувається рух у зворотному напрямку, і деградація посилюється з геометричною прогресією.

Отже, у романах М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» і Д. Кіза «Квіти для Елджернона» унаочнюється дзеркальна гра культурними набутками, в якій за основу береться константа риса певного вихідного матеріалу, що має асоціативно-символічний образ у читацькій свідомості, та запускаються механізми кодування та розкодування духовно-ідеологічних детермінант, філософсько-естетичних доктрин культурно-історичної епохи, творчого методу, потенційних можливостей тексту. Кожна культурно-історична епоха, що сприймає цей твір, знаходить свій код для розуміння. Аксиологічні домінанти вихідних традиційних характеристик змінюються, семантика «вихідного повідомлення» культурного спадку збагачується.

Список використаної літератури

1. Нанси, Жан-Люк. "В компанії Бланшо." *Ожидание забвения*. Санкт-Петербург: Амфора, 2000. Web. 30.06.2019 <<https://fil.wikireading.ru/84066>>.

2. Пікун, Леся. *Дзеркальна гра набутками культури: романтична та постмодерністська модель (на матеріалі романів М. Шеллі "Франкенштейн, або Сучасний Прометей" і П. Зюскінда "Парфуми. Історія одного вбивці")*. Дис. КНЛУ, 2006.

3. Соловьева, Наталья. *У истоков английского романтизма*. Москва: Издательство Московского университета, 1988.

4. Gilbert, Sandra, Susan Gubar. *The Madwoman in the Attic: The woman writer and the nineteenth century literary imagination*. London: Yale University Press, 1984.
5. Hindle, Maurice. "Introduction." Shelley M. *Frankenstein: Or the Modern Prometheus*. London: Penguin Books, 1985.
6. Keyes, Daniel. *Flowers for Algernon*. Web. 30.06.2019. <https://royallib.com/read/Keyes_Daniel/Flowers_for_Algernon.html#0>.
7. Shelley, Mary. *Frankenstein*. London: Penguin Books. 1994.

Пікун Л.В. Дзеркальна гра образами й ідеями роману «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» М. Шеллі в романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона».

Стаття зосереджується на вивченні особливостей перетворення ідей і характерів втілених у романі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» М. Шеллі (1818) у романі «Квіти для Елджернона» Д. Кіза (1966).

Мета статті полягає у виявленні ефективності у використанні дзеркальної гри культурними набутками як аналітичного інструментарію для порівняльної інтерпретації зазначених романів з метою глибокого вивчення спільних і самотніх рис цих творів, виявлення літературних, ідейних та етнічних закономірностей минувшини і сучасності. У поданому дослідженні поняття дзеркальної гри культурними набутками використовується як дослідницький інструментарій, яке набуло всебічного вивчення й апробації в дисертаційній роботі «Дзеркальна гра набутками культури: романтична та постмодерністська модель (на матеріалі романів М. Шеллі “Франкенштейн, або Сучасний Прометей” і П.Зюскінда “Парфуми. Історія одного вбивці)”». Концептуальна ідентифікація феномену дзеркальної гри культурними набутками ґрунтується на комплексі структуралістських, герменевтичних, рецептивних і постструктуралістських методів. У своєму розумінні проблеми дзеркальної гри в літературному творі використовувалися положення загальних ігрових досліджень в історико-філософському генезисі (від концепції Аристотеля до постмодерністських теорій Ж. Дерріди, Ж.-Ф. Ліотара, М. Фуко, І. Хассана тощо). Аналіз романів М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей» і Д. Кіза «Квіти для Елджернона» унаочнюють варіант міжкультурного спілкування художніх творів різних епох у формі дзеркальної гри культурним спадком. У цій грі за основу береться константа – риса певного вихідного матеріалу, що має асоціативно-символічний образ у читацькій свідомості, та запускаються процеси кодування та розкодування духовно-ідеологічних детермінант, філософсько-естетичних доктрин культурно-історичної епохи постмодернізму. У роботі вперше за допомогою інструментарію дзеркальної гри культурним спадком здійснюється компаративний аналіз романів М. Шеллі «Франкенштейн, або Сучасний Прометей»

і Д. Кіза «Квіти для Елджернона». Результати статті можуть використовуватись у загальних і спеціальних навчальних курсах з історії світової літератури (література романтизму та постмодернізму), актуальні проблеми літературознавства, аналіз літературного твору, а також у наукових дослідженнях із проблематики романтизму і постмодернізму.

Ключові слова: дзеркальна гра, культурний спадок, комунікація, образ, мотив.

Pikun L. Mirror Play with the Characters and Ideas from the Novel “Frankenstein, or the Modern Prometheus” by M. Shelley in the Novel “Flowers for Algernon” by D. Keyes.

The article focuses on the transformation peculiarities of the ideas and characters of “Frankenstein, or the Modern Prometheus” by M. Shelley (1818) and in the novel “Flowers to Algernon” by D. Keyes (1966). The aim of the article is the usage of the mirror play with cultural heritage as an analytical tool for comparative interpretation of these novels. The concept of mirror play with cultural heritage is used in the investigation as an analytical tool. This concept has been comprehensively studied and tested in the thesis for a Candidate of Philology degree «Mirror Play with Cultural Heritage: Romantic and Postmodern Models (based on “Frankenstein or, the Modern Prometheus” by M. Shelley and “Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders” by P. Süskind)». The conceptual identification of the mirror play phenomenon is grounded on the complex of the methods of structuralism, hermeneutics, reader-response criticism and post-structuralism. The understanding of the concept of mirror play is based on the general reach of the play in its historical and philosophical genesis (from the Aristotle’s ideas to S. Bekturganov’s thoughts). The analysis of “Frankenstein” by M. Shelley and “Flowers to Algernon” by D. Keyes illustrates the variant of the intercultural communication of the novels from different eras in the form of mirror play with cultural heritage. In this play a constant feature of the source material, that has got an associative symbolic image in a readers’ consciousness. The process of coding and decoding of the postmodern spiritual and ideological determinants, philosophical and aesthetic doctrines has been started. In the article, for the first time “Frankenstein” by M. Shelley and “Flowers to Algernon” by D. Keyes has been comparatively analysed by using the mirror play with cultural heritage as an analytical tool. The material of the article can be used in the courses of the History of the World Literature (the literature of Romanticism and Postmodernism) and scientific researches of the problems of Romanticism and Postmodernism.

Keywords: mirror play, cultural heritage, communication, image.